

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{24}{4}$ = Április' 24-dikén

1830

Megjegyzések

A' Kállai Ferentz Úr' Históriai Ertekezésére: a' Nemes Székely Nemzet' Eredetéről, Hadi és Polgári Intézeteiről, a' régi időkben.

(nyomtattatott N. Enyeden, 1829-ben)

I.) A' Székely-Földről.

A' Székely-Föld' esmérete, béköljással lévén a' Nemzet' eredetének ki-világosítására, megjegyzést érdemel az, hogy — Székely-Földje, hajdan, sokkal túl terjedett a' Csík-Gyémesi, és Bodzai Passusokon. — "Siculia," Dácia (Alpestris,) része volt, "Colliának" nevezetett Trájánus' idejében, 105-ben Kr. sz. után. — "Felmer." Hist. Trans. — (Cap. 2. §. 53. pag. 47. juxta Zamosii pag. 33.)

Ugyanezen Dáciának részét tette "Moldova" is. Midőn a' Históriak, az Attila' Hunnus maradékainak, a' Moldova' környékén lett megtelepedését bizonyítják, hitelt érdemlő, hogy már akkor a' Székelyek, mostani lakta-földjökre kiterjedtek. Székely István is, a' világ' Krónikájában, 1558-ban így ír: "Erdélyben „a' Moldovaság felett szállának-meg.“ Moldovának határai nem is azok voltak hajdan, mellyek ma. (Demetrius Kantemir Descriptio Moldaviae, Pag.1, Cap.2.) "vor Stephan des Groszen Zeiten gehör-

„ten alle die Gebirge, womit die Mol-
 „dau eingeschlossen ist, mit zu Sieben-
 „bürgen, aber da Mathias König von Un-
 „garn verschiedenmahlen, durch Con-
 „stantin Kantemir überwunden wurde,
 „so waren sie genöthiget, durch Ver-
 „träge das ganze Gebirge, wodurch die
 „beyden Provinzen abgesondert waren,
 „an ihm abzutretten.“ (Midőn a' Hun-
 nus maradvány - Nemzetnek, Moldova
 táján lett megtelepedése, megegyező-
 leg állittatik, nints abból Székely-Föld
 kirekesztve. Ugyan-is megszagattatván
 454-ben az Attila' birodalma, a' Hun-
 nusoknak egy része, a' Pruth, Dnister,
 és Dni-per-följő-vizeihez, más része pe-
 dig, ára a' Tartományra szorítottott,
 Valemir Ostrogothusok' királya által, mel-
 lyet "Hunnivárnak" neveztek (Jornan-
 des de rebus Get. Cap. 52). Ezt a' Hun-
 nivárt (Honnivárt) sokkal méltábban
 keressük ott, hol az otthon maradtok'
 "Honn-árkanak," oly' sok és nevezet-
 es maradványait látjuk (pag. 37), Szé-
 kely-Földjén, mint-sem a' Fekete-ten-
 ger' torkolatjában, hol semmi illetén
 Várnak nyomdokai fel nem fedeztettek;
 ha szintén igaz légyen is, hogy az Ir-
 ná' Hunnusai a' fekete-tenger mellé szo-
 rítattak. Felmer, Erdélyi Históriajában
 ezt a' Hunnivárt, Hunyad-Vármegyében
 keresi.

II.) A' Székely Nemzet' eredetéről.

Nem annyira a' "Dengezich" vagy-is Kába alatt elkábult, és bődögtalan sorsra jutott, mint inkább, az "Irnák" vezérlése alatt lévő Hunnusoknak maradványai a' Székelyek, kik Irnák' eltávoztása után, Dáciában a' Gépidákkal megtudtak eggyezni (Bolla. Hist. Univ. T. 1. pag. 254).

a) "Dengezich" (Kába) 469-ben, első Leo, Napkeleti Tsászár ellen szerénstelenül, és vakmerőséggel hadakozván, megöletett, az Irnák alatt volt Hunnusok pedig, kikre hihetőleg szállott a' Dengezich' Tartomány' birtoka is (Budai Esaiás), lakóhelyekben sokáig megmaradtak, "Utrigurokra", és "Kutrigurokra" oszlottak.

b.) Hogy ezek, a' Székely-földön maradt Hunnus telepek, "Dácia-Siculiából," ki nem irtattak, mutatja a' birtok, melynek semmi hiteles író, vagy oklevél, más eredetét nem bizonyítja; de mutatja a' Gothus maradvány, Erdélyi "Saxo" Nemzettel való szomszédság, és sok szokásokban, 's alkotványokban való hasonlatossága a' mai Szász és Székely Székeknek (Eder ad Schaez), hogy a' Gepidák is Gothus-maradékok, nints kétség alatt; hogy pedig a' Saxo nemzetnek' (mely eredetére-nézve, nem azon egy az advena Szászokkal) nagy része, Gothus maradvány, nem méltatlanul állította Toppeltinus Dacus 's mások is. — Eder (de initiis et juribus primaevae Saxonum in Trannia) sem tagadja, hogy efféle telep is van, a' mai Szászok között. Benkő pedig, in Transylvania speciali, Libr. 2. azt írja: hogy a' Gepidák' birtoka, a' Hargitán túl, (mely Udvarhely és Csík-székek között van) nem ment. "Hori Geta," Daco-Slavus nyelven, "Géták' Hegye.

c) A' Hazai írók között (§ 3.) felhozatik Thuróczi' Krónikája (Pag. 1. Cap.

24.) Ezen Tzikkelj, a' Dengesich (Kába) alatt volt azon 3000 vitézekről szóll, kik 469-ben "Csiglamezején" megszállottak, és Erdélyben a' "Pannónia" határszélén, megtelepedvén, magokat Székelyeknek nevezték; nem szóll pedig az Irnák alatt volt Hunnus nemzetségről, mely lakóhelyében megmaradt, a' honnan Zeno Isaüricus, Anastasius, első Justinus és Justinianus Császárok alatt, gyakran üttették a' Napkeleti Birodalomra, de azután mintegy eltűntek a' Historiából.

Ezen Tzikkelj értelmének bővebb megvisszálása végett, felhozom itt én is —

d) Kunits Dácia-Siculiáját (§ 1), ki, a' Kába' bődögtalan sorsa után elosztott Hunnusokról így' értelemben van: A' Sicámbríanál elvesztett hartz után, 22,000 fegyveres Hunnus, azon a' tájon, mely a' Körös és Maros' vizei között esik, "Czeglédmezőt" megszállván, onnan a' Gépidák és Ostrogothusok által 7000 Hunnus elvesztésével elkergettettek, 's onnan mentek és telepedtek Dáciának havasos részeire. Jöttek pedig be Dáciába, az Abrudbányai havasokat meghaladván "Torotzkó-felé," 's onnan tovább.*)

Lakatos szerént is, a' Dengesich Kábái között, nem három, hanem tizenöt ezer fegyveres nép jött Dáciába. Mint hogy pedig rendszerént, tsak egy ötödét szokták a' népnek fegyverfogható

* Így ír: "Rei non minus dubiae ac difficili, melius fortasse cum vetustis manuscriptis occurreret, si reliquiae illae, confecti ad Sicambriam proelii, inissis iis, qui Chabam in Graeciam secuti sunt, ad duo supra viginti capitum millia extendatur. — Tantus numerus omissa Istri Regione, aliam quaerere statuunt, praeceteris Czegléd, quam Körös, et Maros fluyii ambiunt deligitur solum. Hostes (Ostrogothi et Gepidae) Siculos loco movent, caesisque 7000 hominum millibus, Siculi imminuti superatis montibus Abrudbánya et Torotzkó, in ulteriorem Daciam penetrarunt."

nak tartani; ezen telepedésüköri lelkek száma, 75 ezerre menne. Ez nem oly' kevés, hogy magát az Irnák' felekezetével egybekaptsolva, maga honnyában, a' más nemzeteknél ekkorig jobb katona Székely, meg ne tudta volna védelmezni, és tartani.

„Kris,“ nem a' Körös hanem az Aranyos vizét teszi (lásd Bethlen Farkas Hist. Transilvaniae. T. 2. p. 506. „Cris-ola, aliis „Chys-olor). Kunitzknak régi manuscriptumokból vett Tudománya, melyet a' Görög írókból vehetett, kik nem Körös, hanem Kris vizét említvén határol, én ezt a' „Czeglédmezőt“ az Aranyos és Maros között keresem, melynek Aranyos-Székben ma is fenn álló Keresztes mező *) vagy „Csegez“ nevű falu, emlékezetét láttatik hordozni. Ez a' falu, a' Székely-Kőalján, „Székely-vára“ tövében van megtelepedve, és az Aranyosi térségre néz, vajjon nem az Aranyos tére-é ez a' Czeglédmező? Lásd a' 11-dik Századbéli Tordai metalis Levélben, melyet nem láttam, (not. 3. p. 14) elő-fordúl „Czygla-mezeu,“ és Paulus de Chygula — Vajda Itélő Mester; ebből a' tettezik-ki, hogy Torda' szomszédságában, sőt ezzel határos volt Czygla-mezeu, (Csegez-mező). Ezt egynek tartom Csegléd-mezővel. Mit is keresne a' Vajda Itélő Mestere, a' Tordai Határtjáró (Metalis) levélben, mint Köz-Bíró, ha Erdélyi dologról nem szólna? — S vajjon ez a' Czygla-mező, nem a' mai „Keresztes-mező-é“?

e.) Az Aranyos Széki Székelyek által nyert Privilegialis Levél' foglalata, nem ellenkezik ezen vélekedéssel, sőt azt erősíti, — az íratik-ebben: Ladislaus etc. „consideratis fidelitatibus, et meritorum „servitiis Siculorum Nostrorum, super „terra Oronos commorantium, seu residantium, quae primo Domino Regi

„Stephano Patri Nostro carissimo, et per „consequens, nobis exhibuerunt — praedicti Siculi contra insultum, et rabiem „eorundem Tartarorum, pro liberatione „Patriae, gentis sub Castro Turuzcon se „viriliter objecerunt, etc. Terram Castri „nostri de Thorda-Aranyos, vel etiam „juxta fluvios Aranyos, et Maros existentem, quam primo idem Dominus Rex „Stephanus eidem Siculis contulerat, praedictis Siculis — dedimus, et contulimus „etc. Dat. a. 1289.

A' 5-dik András' Confirmatiojában pedig ez: „Universi Siculi nostri de Kézd, „super terra Aranos residentes exhibuerunt nobis Privilegium Ladislai Regis „etc. Nos itaque praedictam terram castri „nostri de Torda Oronos vocatam, simul „cum terris pertinentibus ad eandem — „scilicet etc. Chiegez etc. Turoschon castrium scilicet commune cum Provincialibus relinquimus eidem Siculis nostris „etc. possidendas etc. Datum a. 1291

A' Székelyek e' szerint, már 5-dik István Király alatt 1270- -1272 tájatt resideáltak ezen az Aranyos-földön, vagyis mezőn, magoknak már ekkor Várjok volt Toroczknál, melyet önnön-magok nemzetségek' őltalmára vetettek az ellenség' elejébe: volt tehát ott, oly' régi Székely-telep, mely következőleg közre bírta cum Provincialibus Toroczko Várjokat. Ez a' Vár volt Székely-Vára, mely Székelykőn, Toroczko' és Csegez' tövében fenn-állott, s a' melynek emlékezete ma is fenn vagon. — (Benkő specialis Transs.)

Ez a' Vár Aranyos-Szék' petsétjének czimere. — Ellenkezni láttatik ezen vélekedéssel az, hogy 5-dik András Király, a' Kézdi-Széki Székelyek könyörgésére erősítette-meg, a' 4-dik László Király' Adomány-Levelét, melyből azt lehetne következtetni, hogy az Aranyos-Széki Székely-telepedés, tsak Kézdi-Széki Szé-

* „Keresztes-mező“ a' bőven termő keresztben, kalangyában álló számos voltáról kapta nevét.

kelyekből állott; de ha egybevetjük azt, hogy a' Kézdi Székelyek magok Székében, csak öt Tribunusnak emlékezetét tartották-fenn, már 'Sigmond Tsászár' idejében 1427-ben (pag. 90) holott minden Szék, Hat Tribunusból állott, egy egész Tribunusnak kellett onnan kijőni, ez pedig nem elébb, hanem 4-dik Béla' idejében jött-ki.

Kunits Dacia-Siculiában így ír §. 9. "Ao. 1235: Tartarus inaudita barbarie „Hungariam, cum adjacentibus Provin- „ciis invasit, arctissima obsidione arcem „Toroczkó, in sumitate montium, qui ex „occidentali parte sedem auream a Co- „mitatu Tordensi sejungunt, positam, spe „potiundae praedae, quam Comes Celleus „Toroczkai, arcis Dominus, metu hos- „tium eo congresserat, seseque una cum „liberis, ac Nepotibus inclusit, — cinxit „Tartarus, — verum lectissimus ille Sicu- „lorum manipulus, summa celeritate ac- „currit, caesisque hostium fortissimis, „obsidionem solvere, magnamque illam „Tartarorum colluviem cedere coëgit. „Victores Siculos, Comes Celleus, exem- „plo Regis proemiaturus, arcem illam, „virtutis ergo, una cum adjacente agro, „eisdem adjecit. Siculi juribus suis ad- „scriptam arcem subinde Székelyvárom — „nuncuparunt."

Chelleu (Kellő) Vayvoda Filius Chellei de Trozkon, de genere Akus, Stephanus, Joannes, Akus et Gregorius filius Chellei Vayvodae 1521-ben jönnek elő — (Szeredai not. arch. vet. Alb. p. 29), kik Záádken nevü Castrumot bírták. Ez a' Záádken, egy volt — é Székelykő, vagy-is Toroczkó-varával, nem bizonyos; annyi csak-ugyan hihető, hogy az újj-Székely-telep, oly' hirtelen magának várat nem építhetett, hanem kezét fogott az ottan talált magok nemzetségekből fenn-álló attyokfiaival és így ezek között lett azon Vár közössé, és e-

zek voltak azon Provinciales nevezet alatt előforduló hadi-népek, kikkel Székely-Vára köz volt, az 1289-ki Confirmatio' kelésekor.

Ezeknek az Akus Tribusból való újj telepeknek volt inkább szükségek a' László Király' Privilegiumának confirmatio-jára, és a' Birtok' terjesztésére, a' hova mutat a' két Collationalisnak egybevétele is; mert a' László Király' Privilegiumában, nints szó a' Kézdi-Széki Székelyekről, hanem de Siculis super terra Aranyos commorantibus, et residentibus, — nintsenek is a' Faluk kinevezve; hanem itt azokról van szó, kik resideáltak azon földön, mely kifejezés már magában régi telepedésre mutat, mely a' Kézdi-Széki Tribunusnak odajutása előtt is fenn-állott.

Ide mutat a' Traditio' nyomán tett megjegyzése is Benkönek; in "Transspeciali," mely szerént az Aranyos' térségén lakók más, a' Hegyek közzé szorultak pedig; ismét más telepedésnek tartatnak, mellyek között van Csegez is.

Ide járúlhat az is, hogy a' Torda nemzetség már a' Hunnuskok alatt is virágzott (pag. 45); és így, hajdan Torda is Hunnus telep lehetett. — Bethlen Farkas szerént: ab Hungarorum olim Thorda Ducé conditum (Tom. 2. p. 501)

A' Dengesich (Kába) Hunnussai Pannonia' szélében telepedtek-meg Túróczi krónikája szerént, nem Daciában, az Ab-rudbányai Havasok pedig Pannonia' szélében vagynak, mellyeket meghaladva, Toroczkóra, és Székely-Várhoz, Csegezhez (Chygula mezőre) eljutni, az Aranyos' Keresztes-mezőjére.

Ezekről a' Kábákról íratik, hogy "Siculus se fecerunt" (Fasching vet. Dacia p. 77. Pistorius' szavai szerént) ez, nem azt teszi, hogy Székelyeknek nevezték magokat, hanem inkább azt, hogy a' Székelyeknek egy nemzetét formáltak. Kü-

lőmben, ezekre, kik királyi adományból nyertek Jóságot, illik az az idea: — hogy azért katonáskodnak, mert földet nyertek, — nem pedig az egész Székely nemzetre, kiktől a' Feudum képzete is, merőben idegen, 's a' kik nem azért katonáskodnak, mintha Jóságot ily' feltétel mellett nyertek volna, nem is hagytak-meg régi Birtokokban, szokásaikban, Törvényeikben azért, mivel' ők Határ' széleit őrzötték, hanem megmaradtak azokban, mint vérekkal foglalt Haereditásokban, Castrense Peculiumokban, mellyet fegyverrel kell megőltalmazni — Tr. p. 3. t. 4. — p. 1. t. 5, és a' melyben Jus Regium soha nem volt a' régi telepedés' Századjaiban — lásd' 1818 Gyűjtemény Rákoczi György' Privilegiumát de anno 1636 (pag. 90).

f) Az Irnák alatt megtelepedett Hunnus maradékot, a' Bolgárok támadták-meg; — ezek ellen hívatták a' Caucasuson túl-lévő térségben, az Avarban lakott attyokfiat, kik Hunno-Avareseknek nevezettek, segedelműl (Benkő' kéziratjai); el is jöttek ezek nagy hatalommal Daciába 557-ben, kikkél következőleg egyben is elegyedtek, és egy nemzetté váltak. Egyrésze ezeknek nem ment ki Pannoniába (Gebhárdi Gesch. Siebenb. pag. 14); hanem, Daciában prédált, — a' mely Tábor pedig az Avarokkal Pannoniában hadakozott, N. Károly, és Pipinus által széjjel verettetett, a' Rhába' vizénél 791-ben.

A' Székely Nemzetnek az Avarokkal volt egybe - elegyedéssek' nyomdokának tartom, a' régi időkben közöttök emlékezetben és szokásban maradt Rhábanban nevezet. — Az Avaroknak a' Rhába vizénél volt az a' fő, nevezetes Ringhek, melyből N. Károly, és Pipinus által kiveretettek. N. Károly a' Rhában, által nem jött, az ottan elszélesztett Hunnus maradék pedig, Daciába

vissza jött, annak vezérése alatt, ki Rhába vizénél Bán-Chán volt (Bonda Nabon. Philein - Filicinus) 's így, a' Fő - Tisztnak neve a' Székelyek között (kik Tribus szerént bírták a' Tiszteket-is) a' nevezet által-szállott, és fenn-maradt. — A' nagyobb, kissebb Rhábanbánk' emlékezete is az 1533-ki kézirat' nyomán ide mutat. A' nagyobb Rhábanban, a' Magyarokkalvaló egybe - elegyedés után Gylás, a' kissebb Rhábanban Harkász, — az első, Hadnagy, a' más, Bíró volt (pag. 79, 80).

A' Daciában lévő Avarokat, a' Bulgarusok a' Macedoniaiak ellen segítségül hívták (Kéry. Hist. Byzant. T. 2. pag. 49 et 86), a' 867-dik esztendő tájatt, és így, nem való az, hogy 802-ben, a' Bolgárok által merőben kiirtattak volna, mert még azután, hatalmas Fejedelmei voltak — Kussales, Csalárd, Duršák, Bugát (Joan. Avent. Lib. 4 annal. Bojor.), a' Székelyek pedig a' Magyarok' bejövetelekor 888-ban Daciában kezefogtak a' Magyarokkal, kik a' Székelységet magok közzé vették, — in fidem, et armorum ac Reipublicae Societatem receperunt (Bolla Hist. Univ. T. 2. p. 159; Felmer §. 117. Hist. Transs. *). (foljtatása következik)

Könyv-esmértetés

„Calendariu Romanescu pe anul de „la Cristos 1850, quare se cuprinde din „365, de die-le si este aquum a trea ora

* Ki ne örvendene az ilyen betsületes Recension, mely merő tanúságból áll, botránkoztatás nélkül? — Az egy Regimentben hibázott most egyszer Rec., hogy a' Munka' egész Titulussát, mind egy betűig, a' mint az, az első lapon áll, — a' könyv' formatum-át (8°, 12° vagy 4°), — az előbeszéd' lapszámát külön, — külön pedig a' Munka' lapjainak egész számát, — min szokás, elő nem adá.

„intr' aqvestu modu, lucratu de Stefanu
„P. Niagoe Invetiatoriu Scole-i Romane-
„sci din Pesta. In Buda, cu Tipariu Cr.
„Tipografii tiparitu. — in 16, pag. 141.“

Tsak a' Fges. austriai Háznak kegyes és szeretett uralkodása alatt, melynek véd-szárnyai alatt két Magyar-Hazánk a' múlt zavaros Századok' sebeit *) elfelejtette, jöhetett, nem tsak az Oláh nemzet, hanem Literaturája is, azon pontra, mely-lyen eddig-élé nállunk nem állhatott.

Az idők' viszontagságainak kisikarlása, és a' jelenvaló Századnak műveltsége, Uralkodó Háznak' tápláló, és atyai sugári által nevelve, utat nyitottak egy nemzetnek (mely Századokkal ezelőtt az örökös Jobbágyságnak súljos igája alatt nyög-ven, az akkori miveletlen elméje miatt, Erdélynek három törökös anya-nemzetétől u. m. Magyar, Székely, és Szászok-tól, mint Uraiktól, minden statusi beföl-jástól elzárattatott) ára, hogy több tag-jai magokat ára, valódiképpen érdeme-mesíthették, hogy nyertt, és megérdem-lett Nemességek által Státus' Polgárjai le-hettek, és ekképpen közös Erdély-Ha-zánk' hasznára, mint szabad Tagjai, tö-rekedhessenek: — és, ámbár az idő ennek következéseit jobban fogja még kifejteni; mindazáltal minden lelkes hazafit azon remény táplál, hogy Hazánk minden tag-jaiban tsak a' köz-jóra tzelőző égygessé- get, Fejedelmünk' szeretetét, és a' tör-vényeinkhezvaló tiszteletet megtartani és gyarapítani látándja.

Ezen néző-pontból kiindulván, Ha-zánkfiat figyelmetessé tésszük a' fenn- említett Oláh-'Sebkönyvre, melynek Címjét hallhatatlan Hunyadi János' ké- pe díszesíti, ezen al-írással: „Vir fuit,

in quo magnam Corvinae virtutem, item magnanimitatem, fortitudinemque Romanam recognoscere licebat. Bonfin. Dec. III. Lib. IV.“ — A' 44-dik laptól- fogva találhatik egy hosszabb Ertekezés Hunyadi János' Oláh-eredetéről ily' czím alatt: „Descriere-a nascerii si a croices- ci-loru fapte a multu vestitu-lui, si de tota Europa minunatu-lui Erou Joan Cor- vinus de Huniad. Tradusá de D. Bojincá.“

Hunyadi János' nemzetségéről, tud- tomra, hármassal a' vélekedés — 1) hogy 'Sigmund Király' fia lett volna (megzá- folta Katona István T. XIV) — 2) hogy Lengyel nemzetbőlvaló (tudós Kornides volt első mozdítója ezen vélekedésnek, és utánna Kazintzy) — és 3) hogy Oláh lett legyen, — 's ezt követi ezen Oláh-'Seb- könyv-is. — Ezen három vélekedés köz- zül melyik legyen az igaz? — azt itt ki- fejteni igen hosszal volna; mert, mind a' három vélekedés éppen oly' békibizonyít- ható, valamint ellenvetések által meg- záfollható.

Hogy az Oláh nemzet Hunyadit ke- belébe szorítani törekedik, az, nagyon természetes, és talán ditséretes is; mert az által (ha tudnillik Hunyadi János' O- lách nemzetségét bévehetőleg békibizonyít- hatná), különös érdemet és ditsósseget nyerhetne; — és ámbár a' fenn említett vélekedések között, azokat jobban meg- fontolván, és egybe-vetvén, az harma- dik' legtöbb okokat bírni láttatik: mind- azáltal, hogy Hunyadi János nemes szá- rmazásu lett legyen, azt bizonyítottja V-dik László Király ugyan-tsak Hunyadi János- nak adott oklevele (Spies archiv. P. 1. pag. 177. — Katona T. XIII. pag. 866) melybe ezen szavakat olvashatni: „Hac- tenus siquidem ex gratia predecessorum nostrorum divorum Hungarie Regum pre- fatus Comes Joannes (Hunyadi) pro ar- mis, seu Nobilitatis Insigniis, „Progeni- toribus suis, „Domui benefico munere col-

* Bella geri placuit nullus habitara triumphos.
Lucanus

latis, Corvum etc. pre se tulit, etc.“ — De egyébaránt-is, Históriánkban nyomát annak éppen nem találhatni, hogy Hunyadi János az Oláhokat, ámbár hosszas időig Királyi hatalommal bírt legyen, különösen kedvellette, vagy különös szabadságokkal megajándékozta volna, sőt Dlugos, Chalcocondylas, és Thurocz bizonyítják, hogy a Várnai szerentsétlen ütközet után, magok az Oláhok Hunyadi Jánost hitetlenül elfogván, egy ideig fogságban tartották legyen: — ezeket Éder Karoly (in Felmer: pag. 123) így írja-le: ”Eidem (Valachi) secundum pugnam, Hunyadium ipsum et Ducem, et popularem suum, fuga in Valachiam, tanquam in amicam Provinciam delatum, insigni perfidia comprehensum, aliquamdiu custodia detinuere“: — már pedig bajosan hihető, hogy az Oláhok Hunyadi, ha Oláh volt, mint nemzeteknek fő-díszét haládatlanul fogsággal sanyargatták volna.

Valamint pedig az említett Értekezés Szerzője, nemzete' képében, Hunyadi János' Oláh-eredetét a' Magyar nemzet' megsértése nélkül, hitelesen bízonyítani akarta, úgy mi Magyarokul is az Oláh nemzetet nem kívánjuk megsérteni, midőn Hunyadi nemzetségét inkább más nemzetből származtatni ohajtjuk.

Ennyit itt említeni legyen elég, — és ezen sorainkat azzal zárjuk-be, hogy, ha Hunyadi János' Oláh-eredete bízonyítottatik; úgy I-ső Mátyás Királyról feleséges erköltsei tekintetéből, egyebet nem mondhatunk annál, a' mit Lucanus Neronak tsászári felemeltetéséről írt:

Quod si non aliam venturo fata Neroni*)

*) Nem Néronban helyheztetem a' vers' értelmét; mert Mátyás Királyt senki Néronnak nem nevezheti, hanem Pharsalia' első Könyvének kezdetében. — Ha az említett Oláh-'Sebkönyv' egyik oldalát ezen mese rekeszti bé:

Vulpea: Cocosu-le vecinu mare te tiu
Place la noi la ospetiu

Invenere viam, — — — — —
Jam nihil o Superi querimur.

Pharsalia. Lib. I. v. 53.

Nagy Szeben April. 12. 1830.

Gróf Kemény József.

Eszméltetés egy feredőről

— Egy olyan szava-bévehető embertől hallottam, a' kit a' podágrával (köszvény-nyel, Red.) kínlódni több versen szememmel láttam, hogy a' múlt nyáron bizonyos hivatalos dologban, Ns. Kolos-Vármegyében, a' mezőségen, Kis-Sármáson lévén, több társaival együtt kiment a' faluhoz lévő köpús kúthoz, a' melyet a' vidékiek B o l y g ó n a k hívnak, 's ott a' köpüre keresztül tett deszkára ülve, lábaikat térden feljűlig, a' kút' feketés színű, nyúlós, sós-izű vizében megszívatták, 's ezt a' beszéllő, ott-léte alatt még két-versen ismételte, 's az óltától-fogva podágrája mind a' mái napig (mártz. 1850) se mutatta magát. A' másikkak olyan volt az egyik lába, hogy a' térdjébe' meg nem hajthatta, azon lábára nem állhatott, tsak vontzolta maga után; 's mintegy fertály órannyi szívátással nagy bámúlására lábát kiegyenesíthette, 's reá állhatott. Ugyanezen kút' vizéből vitetett magának, egy más faluban lakó asszony, kinek a' lába ki volt sebesedve, 's azzal mosogatva, minden másutt kiűtő rossz következés nélkül, szepen begyógyult. Hallomásból értette a' fenn-említett, a' többek között, hogy ezen kútba nyakig lett beereszkedéssel egy

Cocosul: De ti-ar fi credinta tare
a! quum ti coda mare.--

Canc-le: Ham! Tu que Galinarii sapi
Neque 'n Servia nu-mi scapi!

— úgy nem látom által, hogy Lucanus versei is miért nem rekeszthetnék-bé jelenvaló értekezésemet?

Örmény-legény olyan rheumatismusból gyógyult-meg, a' mely miatt karját 's újjait ki nem egyenesíthette, 's tehetős lévén, mindenféle orvoslásokat elpróbált azelőtt, sikerétlenül.

Ezekből, azt lehet következtetni, hogy az említett kút' vize az úgy-nevezett köszvény és talán süj ellen is a' természetnek megbetsülhetetlen ajándéka, 's hazánk' legdrágább kintsei közzülvaló.— Mivel' én azon a' helyen nem jártam, a' kút formájának, vizének 's egyéb környülállásoknak széles leírásával nem szolgálhatok; tsak azért kívántam ezt a' Nvti. Társalkodó által közönségessé tenni, hogy az ott, vagy oda közel lakó értelmesekeket felsekerkentsem ennek nyomos leírása által lejendő közönségessé tételére; mind pedig hogy meghívjam azokat a' szerenteseket, a' kik az említett kútbanvaló feredéssel meggyógyultak, ára, hogy betegségek' mivoltát, 's mind egyébűtt tett próbáikat, mind ezen kútbanvaló feredések' módját és idejét a' Nemzeti Társalkodó' Redactiójához beküldeni méltóztatásnak, hogy ez által annak orvosló minémütsége a' tapasztalásnál-fogva bebizonyosodván, a' haszonvételre elhíreltessék.

A' vizellet' megrekedésén hirtelen segíteni (probatum est).

Kološváron, egy Asszonytság, N. N., ezen nyavaljába esvén, — tsak este későn, jajgatva adta tudtára Férjének a' maga' baját. E' pedig emlékezett arról, hogy egynehány héttel ezelőtt, egy német-újságban olvasott segítséget ily tárgyban vagy nyavaljában: annyival inkább pedig, hogy oly' későn, Orvoshoz foljamodni nem lehetett; ez, az újságot kereste-fel. Az egész Operatio e' volt: — Egy jó-késhegynyi (Messer-Spitz) só (Salz) ugyanannyi tört nádméz: — Ezeket egy Citromnak a' levében (más ré-

gibb citromlében-is lehet) egy findsában megitta: utánna pedig, útmutatás szerént, májva herba-tejet (Fejér májva-thee = Eibis) kelle.innja: — ez, estve vala, későn. — Megtsendesedett a' fájdalom, megindult a' vizellet, és a' mi több: egy követske is ment-el tőlle, reggelre. G.

M. Vásár hely. — Azon bölts rendelést, melynél-fogva az oskolákat végezett, 's magokat a' hazai törvények' tanulásában tökéletesíteni igyekező ifjak a' Mélt. Törvényes Királyi Táblához jönek, 's itt az Elölülői, vagy valamelyik Itélőmesteri Cancelláriára felesküvén, a' törvényes szakaszok alatt nem tsak minden nap' egy órát halgathatják a' T. Protocollista Úrak tanításait a' törvény' praxissából, hanem a' M. T. Kir. Tábla' Üléseibe is bémehetnek, és ott a' perek' referálásai, az allegatiók' olvasása, és a' tisztelt törvényes Birák' tanúsággal teljes értekezéseik, 's tanátskozáaik alatt jelen lehetnek; — ezen bölts rendelést, mondom, a' M. T. K. Tábla' mély belátásu és közhasznu Elölülője, Kilyéni Méltóságos Székely Mihály Úr foganatosabbá kívánván tenni, a' tisztelt Táblabirái megegyezéssekkel ez előtt 2 esztendővel egy más Tanítót is tett, a' kinek tanításait mindenik Cancellárián lévő ifjak, a' Dictatura' szobájában, a' délutáni kiszabott órán, nem tsak halgatni, hanem abból censurát is adni tartoznak.

Örömmel lehetett halgatni ezen censurát, a' most foljó Martius hónap' második hetében, midőn az, a' M. T. K. Tábla' Tagjai' és a' T. Szószóllói Kar', 's más idegenek' jelenlétkeben az ország' közönséges Törvényeiből foljt; azon édes reménységgel eltelve, hogy ezen bölts, de még tsak böltsőjében lévő intézet' gyarapodásával, az ország minden részeibe köz hivatalok foljtatására innen elszéledő ifjak, a' Haza törvényeivel jobban, mint ez előtt, megismerkedve, annak erőss oszlopai lehetnek, kivált' ha őket szülcik is szoritják a' censurára.